

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 249/04-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 23. februára 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Ľudmily Gajdošíkovej a Alexandra Bröstla prerokoval sťažnosť AGROVARIA export - import, spol. s r. o., Štúrovo, Hlavná 49, právne zastúpenej advokátom Mgr. P. N., L., vo veci namietaného porušenia základných práv a slobôd podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Nitre z 31. mája 2004 č. k. 15 Cob 111/2004-48 a takto

rozhodol:

1. Základné právo AGROVARIA export - import, spol. s r. o., na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Nitre z 31. mája 2004 č. k. 15 Cob 111/2004-48 porušené bolo.

2. Zrušuje rozsudok Krajského súdu v Nitre č. k. 15 Cob 111/2004-48 z 31. mája 2004 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Nitre je povinný uhradiť AGROVARIA export - import, spol. s r. o., trovy právneho zastúpenia 9 342 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsaťdva slovenských korún) na účet jej právneho zástupcu Mgr. P. N., L., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. augusta 2004 doručená sťažnosť AGROVARIA export - import, spol. s r. o., Štúrovo, Hlavná 49 (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Nitre z 31. mája 2004 č. k. 15 Cob 111/2004-48 (ďalej len „napadnutý rozsudok“ a „krajský súd“).

Sťažovateľka namieta, že napadnutým rozsudkom boli porušené jej práva podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu. Krajský súd ako odvolací súd výkladom § 38 ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov v znení platnom ku dňu rozhodovania krajského súdu dospel k právnomu názoru, že sťažovateľka nemá právo na poplatok z omeškania v zmysle citovaného zákonného ustanovenia, a preto potvrdil prvostupňový rozsudok, ktorým boli zamietnuté žaloby o zaplatenie tohto poplatku z omeškania vychádzajúc z tohto ustanovenia.

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„Základné právo obchodnej spoločnosti AGROVARIA export - import, spol. s r. o. so sídlom Hlavná 49, 943 01 Štúrovo, IČO: 30 998 166, podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Nitre č. k. 15 Cob 111/2004-48 zo dňa 31. 5. 2004 porušené bolo.

Rozsudok Krajského súdu v Nitre č. k. 15 Cob 111/2004-48 zo dňa 31. 5. 2004 sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie“.

Z odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu, ktorý bol vynesенý 31. mája 2004, vyplýva:

„V odôvodnení napadnutých rozsudkov prvostupňový súd uviedol, že žalobca sa podanými žalobami domáhal proti žalovanému zaplataenia poplatkov z omeškania za oneskorenú úhradu faktúr za poskytnutú zdravotnú starostlivosť. Podľa názoru súdu prvého stupňa vychádzajúc zo znenia § 37 písm. a) v súvislosti s § 38 ods. 1 č. 273/94 Z. z. poisťovne uzatvárajú zmluvy o poskytovaní zdravotnej starostlivosti iba so zdravotníckymi zariadeniami, ktoré sú zaradené do siete zdravotníckych zariadení. ... aj právo na poplatok z omeškania podľa § 38 ods. 4 predmetného zákona vzniká len zmluvným zdravotníckym zariadeniam. Nakoľko žalobca v daných prípadoch nie je takýmto zmluvným zdravotníckym zariadením, právo na poplatok z omeškania mu nevzniklo a preto súd žaloby zamietol. (...)

Z obsahu spisu odvolací súd zistil, že prvostupňový súd vo veci riadne zistil skutkový stav a vec i správne právne kvalifikoval. Odvolací súd tiež zastáva právny názor, že poplatok z omeškania podľa § 38 ods. 4 zákona č. 273/94 Z. z. môže voči poisťovni uplatňovať len zmluvné zdravotnícke zariadenie.

Žalobca (sťažovateľka) ... nebol zmluvným zdravotníckym zariadením žalovaného.“

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd rozhoduje iný súd.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napríklad IV. ÚS 77/02) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav vecí použije ústavne súladne interpretovaná, platná a účinná právna norma.

Ústavne súladný výklad a použitie sa týka § 37 písm. a) a § 38 ods. 1 a 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov v znení platnom ku dňu rozhodovania krajského súdu.

Podľa § 37 písm. a) cit. zákona poisťovňa vykonáva zdravotné poistenie.

Podľa § 38 ods. 1 cit. zákona poisťovňa môže uzatvárať zmluvy o poskytovaní zdravotnej starostlivosti len so zdravotníckymi zariadeniami (ďalej len „zmluvné zdravotnícke zariadenie“) zaradenými do siete zdravotníckych zariadení.

Podľa § 38 ods. 4 cit. zákona pri nedodržaní lehoty splatnosti môže uplatniť zdravotnícke zariadenie voči príslušnej zdravotnej poisťovni poplatok z omeškania vo výške 0,01 % z dlžnej sumy za každý kalendárny deň omeškania odo dňa splatnosti účtovného dokladu.

Ústavný súd nálezom zo 17. mája 2004 sp. zn. PL. ÚS 38/03 uverejnenom v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod číslom 396/2004 Z. z. rozhodol tak, že dňom uverejnenia tohto nálezu § 38 ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov stráca účinnosť.

Z výroku a odôvodnenia tohto nálezu vyplýva, že § 38 ods. 4 cit. zákona nie je v súlade s čl. 20 ods. 1 druhou vetou v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy. Ústavný súd k tomu uviedol:

„V súvislosti s namietaním nesúladu § 38 ods. 4 zákona č. 273/1994 Z. z. s čl. 20 ods. 1 a 4 v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy sa ústavný súd v súlade so svojou doterajšou rozhodovacou činnosťou (PL. ÚS 37/97) a akceptujúc argumenty navrhovateľov stotožnil so záverom, že existuje príčinná súvislosť medzi § 38 ods. 4 zákona č. 273/1994 Z. z. a možným nesúladom s čl. 20 ods. 1 v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy.

Dospel jednak k záveru, že diferencovaná právna úprava poplatku z omeškania v systéme poskytovania zdravotnej starostlivosti oproti všeobecnej právnej úprave je možná a nesignalizuje sama osebe nesúlad s čl. 20 ods. 1 v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy. V opačnom prípade by bola spochybnená opodstatnenosť všetkých špeciálnych (osobitných) úprav v systémoch (podsystemoch) vyžadujúcich zohľadnenie špecifických podmienok. Na druhej strane diferencovaná úprava podmienok (aj pre uplatenie poplatku z omeškania) v rámci toho istého systému (podsystemu) musí mať podľa názoru ústavného súdu svoje opodstatnenie a zmysel a nesmie narúšať princíp právnej istoty a princíp rovnosti. Zmena vo výške poplatku len pre jednu časť skupiny subjektov participujúcich síce rôznym spôsobom, ale na jednom systéme zdravotného poistenia takúto opodstatnenosť nerovnosti medzi zdravotnými poisťovňami a zdravotníckymi zariadeniami nereprezentuje a nie je pre ňu ani osobitný dôvod.

Aj keď rovnosť obsahu a ochrany vlastníckeho práva nie je absolútna, treba uviesť, že prípadná nerovnosť by mohla byť ústavne akceptovateľná iba vtedy, keby bola objektívne a rozumne zdôvodnená, to znamená, keby sledovala legitímny cieľ a keby medzi týmto cieľom a prostriedkami prijatými na jeho dosiahnutie existoval vzťah proporcionality. Pretože nerovnosť medzi subjektmi pri poplatku z omeškania nie je v zásade spôsobilá na dosiahnutie inak legitímneho cieľa (zlepšenia zdravotnej starostlivosti), už z tohto dôvodu nemôže byť ani ústavne akceptovateľná.

Naviac, svoje opodstatnenie a zmysel musí mať aj diferencovaná úprava podmienok pre uplatnenie poplatku z omeškania nielen vo vzťahu zdravotná poisťovňa a zdravotnícke zariadenia, ale aj vo vzťahu zdravotnícke zariadenia a ďalšie subjekty práva (ďalší veritelia).

Diferencovaná úprava poplatku z omeškania vytvára podľa názoru ústavného súdu priestor pre také nevyvážené postavenie subjektov participujúcich na zdravotnom poistení (ktorých vzájomné zmluvné vzťahy sú dominantné), ktoré vedie k záveru o nesúlade napadnutého ustanovenia § 38 ods. 4 zákona č. 273/1994 Z. z. s čl. 20 ods. 1 v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy.“

Z tohto nálezu ústavného súdu vyplýva, že ústavne súladný výklad § 38 ods. 1 a ods. 4 v spojení s § 37 písm. a) cit. zákona bol taký, ako je naznačený v náleze ústavného súdu. Ústavný súd zdôraznil pri tomto rozhodovaní aj to, že taká úprava nesmie „... narúšať princíp právnej istoty a princíp rovnosti“, ako aj že „Zmena vo výške poplatku len pre jednu časť skupiny subjektov participujúcich síce rôznym spôsobom, ale na jednom systéme zdravotného poistenia takúto opodstatnenosť nerovnosti medzi zdravotnými poisťovňami a zdravotníckymi zariadeniami nereprezentuje a nie je pre ňu ani osobitný dôvod. ... nerovnosť medzi subjektmi pri poplatku z omeškania nie je v zásade spôsobilá na dosiahnutie inak legitímneho cieľa (zlepšenia zdravotnej starostlivosti), už z tohto dôvodu nemôže byť ani ústavne akceptovateľná“.

Základom na rozhodnutie krajského súdu, ktoré by spĺňalo požiadavku ústavne súladného výkladu a použitia § 37 písm. a) a § 38 ods. 1 a ods. 4 cit. zákona, by bol taký výklad, ktorý by rešpektoval to, že nárok na poplatok z omeškania sa nemôže obmedziť alebo úplne nepriznať len z dôvodu iného postavenia žalobcu najmä vtedy, ak taký nárok sa priznáva inému subjektu, ktorý je zákonne porovnateľný z hľadiska plnenia jeho úloh (zmluvné zdravotnícke zariadenie) so subjektom, ktorý plní rovnaké úlohy (poskytovanie zdravotnej starostlivosti), ale nemá to isté administratívne zaradenie ako zmluvné zdravotnícke zariadenie (tzv. neštátne zdravotné zariadenie).

Nepriznanie práva na poplatok z omeškania v takom prípade je v rozpore s princípom rovnosti a zákazom diskriminácie, ktorý vyplýva z čl. 12 ods. 2 ústavy, podľa ktorého základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. V posudzovanej veci sa odvolacím súdom vyvodil záver o tom, že právo na poplatok podľa § 38 ods. 4 cit. zákona nepatrí len preto, že žalobca (sťažovateľka) má... iné postavenie, t. j. že je tzv. neštátnym zdravotníckym zariadením a ako verejná lekáreň nebol zaradený do siete zdravotníckych zariadení, hoci poskytuje tie isté služby ako zdravotnícke zariadenia zaradené do tejto siete.

Podľa názoru ústavného súdu bolo povinnosťou krajského súdu, ak chcel reálne zabezpečiť uplatnenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ako odvolacieho súdu, vykladať § 38 ods. 1 a 4 v spojení s § 37 písm. a) cit. zákona tak, ako to vyplýva z ústavných limitov takéhoto výkladu a napríklad aj z nálezu sp. zn. PL. ÚS 38/03 v časti objasňujúcej princíp rovnosti. V tomto smere treba trvať na priamej použiteľnosti ústavy ako prameňa práva vrátane úpravy základných práv a slobôd, ktorá je jej obsahom. Táto úprava základných práv a slobôd musí v každom prípade určovať interpretáciu a aplikáciu zákonov najmä vo veciach, ktoré už boli ústavným súdom judikované v konaniach o súlade právnych predpisov.

Z tohto dôvodu je ústavný súd toho názoru, že ak krajský súd akceptoval výklad § 38 ods. 1 a 4 v spojení s § 37 písm. a) zákona tak, ako ho vykonal okresný súd, porušil tým základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v tom zmysle, ktorý už bol uvedený.

III.

Ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, rozhodnutie, ktorým bolo porušené základné právo, zruší [§ 56 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] a môže vec vrátiť na ďalšie konanie [§ 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. V danom prípade na ochranu základného práva sťažovateľky bolo potrebné nielen napadnutý rozsudok krajského súdu zrušiť, ale aj vrátiť vec na ďalšie konanie, v ktorom všeobecný súd bude pokračovať v odvolacom konaní.

V ďalšom postupe je okresný súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí na s. 7 (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Krajský súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľka namietala aj porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu k dohovoru.

Ústavný súd dospel k záveru, že krajský súd napadnutým rozsudkom porušil základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, a preto tento rozsudok zrušil. Podľa názoru ústavného súdu sa po vrátení veci na ďalšie konanie otvára priestor na to, aby sa krajský súd sám v súčinnosti aj s účastníkmi konania vyrovnal s ochranou týchto základných práv hmotného charakteru, v ktorom je navyše viazaný záväzným právnym názorom ústavného súdu. Preto ústavný súd sťažnosti v časti, v ktorej sa sťažovateľka domáhal aj vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1

dodatkového protokolu k dohovoru, nevyhoviel uprednostňujúc právomoc všeobecného súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv účastníkov konania pred ochranou v konaní pred ústavným súdom.

Ústavný súd podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol aj o úhrade trov konania, ktoré sťažovateľke vznikli v súvislosti s jej zastupovaním v konaní pred ústavným súdom advokátom Mgr. P. N., a priznal sťažovateľke úhradu trov konania v hodnote 9 342 Sk za dva úkony právnej služby plus dvakrát po 136 Sk režijný paušál ku každému úkonu právnej služby podľa § 20 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. februára 2005